

ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК

Година LXIX – Број 1

Београд, 21. јануар 2020.

Цена овог броја је 1.650,00 динара
Годишња претплата је 14.795,00 динара

1

На основу члана 67. ст. 1. и 4. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон и 10/19),

Министар просвете, науке и технолошког развоја доноси

ПРАВИЛНИК

о допунама Правилника о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања

Члан 1.

У Правилнику о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 5/19) у делу: „3. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ” после програма предмета: „СРПСКИ ЈЕЗИК”, додају се програми предмета: „МАТЕРЊИ ЈЕЗИК”, и то: „АЛБАНСКИ ЈЕЗИК, БОСАНСКИ ЈЕЗИК, МАЂАРСКИ ЈЕЗИК, РУМУНСКИ ЈЕЗИК, РУСИНСКИ ЈЕЗИК и СЛОВАЧКИ ЈЕЗИК”, који су одштампани уз овај правилник и чине његов саставни део.

У делу: „4. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ” после програма: „ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ”, додају се програми: „МАТЕРЊИ ЈЕЗИК/ ГОВОР СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ”, и то: „БОСАНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, БУЊЕВАЧКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, МАЂАРСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, РОМСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, РУМУНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, РУСИНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, СЛОВАЧКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, СЛОВЕНАЧКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, УКРАЈНСКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ и ЧЕШКИ ЈЕЗИК СА ЕЛЕМЕНТИМА НАЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ, који су одштампани уз овај правилник и чине његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, а примењује се почев од школске 2020/2021. године.

Број 110-00-347/2019-04
У Београду, 23. децембра 2019. године
Министар,
Младен Шарчевић, с.р.

Назив предмета: МАТЕРЊИ ЈЕЗИК

<ul style="list-style-type: none"> – predstavi glavne osobine junaka; – uoči osnovne odlike narodne epske pjesme; – uoči poređenje u književnom djelu i razumije njegovu ulogu; – razlikuje opis od pripovijedanja u književnom djelu; – pokaže primjere dijaloga u pjesmi, priči i dramskom tekstu; – uoči humor u književnom djelu; – čita tekst poštujući intonaciju rečenice/stiha; – izražajno recitira pjesmu i čita prozni tekst; – izvodi dramske tekstove; – razlikuje vrste (i podvrste) riječi u tipičnim slučajevima; – odredi osnovne gramatičke kategorije imenica, pridjeva i glagola; – primjenjuje osnovna pravopisna pravila; – jasno i razgovetno izgovori obavještajnu, upitnu, uzvičnu i zapovjednu rečenicu, poštujući odgovarajuću intonaciju i logički akcenat, pauze, brzinu i tempo; – spoji više rečenica u kraću i dužu cjelinu; – prepričava, priča i opisuje i na sažet i na opširan način; – izvještava o događajima vodeći računa o preciznosti, tačnosti, objektivnosti i sažetosti; – samostalno sastavlja plan i po njemu priča priču; – kreira svoju priču pomoću početka zadanog tekstom; – primjenjuje tematske riječi za svoje pričanje; – identifikira pojave u prirodi i opisuje ih; – opisuje lik iz najbliže okoline koristeći epitete; – koristi podatke za pisanje izvještaja prema utvrđenoj formi; – opisuje filmske vrste; – prepričava i ilustrira sadržaje iz filma; – prepoznata da se dokumentarni film oslanja na život, na događaje u zbilji; – uočava osnovna obilježja crno-bijelog, nijemog i zvučnog filma; – uočava sličnosti i razlike između slikovnice i animiranog filma; – adekvatno se ponaša prilikom odlaska u kino/bioskop; – nabrojati neke dječije časopise; – prepoznati dječiji list kao izraz stvaralaštva odraslih za djecu i djece za djecu; – koristi biblioteku/knjižnicu kao resurs i izvor znanja. 	<p style="text-align: center;">JEZIK</p> <p style="text-align: center;">Gramatika, pravopis, ortoepija</p>	<p>Epska poezija Narodna epska pjesma: <i>Mehmed-paša tri cara služio</i></p> <p>Proza Narodna bošnjačka bajka: <i>Dul - Fatima</i> Jermenska bajka: <i>Čup sa zlatom</i> Braća Grim: <i>Tri brata</i> Pjer Gripari: <i>Zaljubljene cipele</i> Narodna priča: <i>Nasrudin hrani svoj ogrtač</i> Narodna priča: <i>Sedam prutova</i> Šaljiva narodna bošnjačka priča: <i>Neznalica</i> Narodna basna: <i>Pjevac i lisica</i> Ezop: <i>Gradski i poljski miš</i> Dželaludin Rumi Mevlana: <i>Miš i kamila</i> Mirsad Bećirbašić: <i>Alija Derdelez</i> Mevluda Melajac: <i>Darovi</i> Enes Kahvić: <i>Čamac</i> Zehra Hubijar: <i>Kestenjar</i> Branko Ćopić: <i>Izokrenuta priča</i> Ahmet Hromadžić: <i>Golubovo krilo</i> Sun Ju Din: <i>Svitac traži prijatelja</i> Astrid Lindgren: <i>Pipi Duga Čarapa</i></p> <p>Dramski tekstovi Dušan Radović: <i>A zašto on vežba</i> Zečir Hasić: <i>Debeo razlog zakašnjenja</i> Izbor iz narodnog usmenog stvaralaštva (brzalice, razbrajalice, pitalice, poslovice, zagonetke) Izbor iz enciklopedija i časopisa za djecu Popularni i informativni tekstovi DOMAĆA LEKTIRA Nasiha Kapidžić-Hadžić: <i>Izbor iz poezije</i> Muharem Omerović: <i>Soliterci</i> Nedžati Zakirija: <i>Djeca triju ulica</i></p> <p>Književni pojmovi: Lirika – Lirska pjesma; šaljiva pjesma, rodoljubiva pjesma – na nivou prepoznavanja. – Narodna poezija; lirska i epska pjesma – na nivou prepoznavanja. – Narodne lirske pjesme (uspavanka, porodična i šaljiva pjesma) – na nivou prepoznavanja. – Pjesničke slike. – Rima, glasovno podudaranje krajnjih slogova.</p> <p>Epika – Tok događaja u vremenskom slijedu-fabula. – Uočavanje mjesta i vremena radnje. – Likovi, njihove osobine i postupci (uočavanje likova čiji su postupci izrazito suprotstavljeni). – Govor pripovjedača i govor lika. – Narodna priča. – Narodna šaljiva priča. – Narodna i autorska bajka. – Narodna i autorska basna.</p> <p>Drama – dramski pisac, glumac, publika – govor pisca i govor likova; didaskalije.</p>
		<p>Gramatika Vrste riječi – Imenice: zbirne i gradivne imenice; rod i broj imenica. – Glagoli: lice i broj glagola. – Pridjevi; rod i broj; opisni i prisvojni pridjevi. – Zamjenice (lične zamjenice); – Rečenica (pojam); rečenica po značenju: obaveštajne, upitne, uzvične i zapovjedne; potvrdni i odrični oblik rečenice. – Glavni dijelovi rečenice subjekat i predikat; riječi koje označavaju mjesto, vrijeme i način vršenja radnje. – Umanjeno i uvećano značenje riječi. – Riječi istog oblika, a različitog značenja. – Riječi različitog oblika, istog ili sličnog značenja. – Riječi suprotnog značenja.</p> <p>Pravopis Upotreba velikog slova u pisanju imena naroda, višečlanih geografskih imena, praznika, naslova knjiga, časopisa i novena; pisanje naziva ustanova; – Upravni govor (prvi i drugi model). – Neupravni govor. – Rastavljanje riječi na kraju retka – Pisanje riječi NE uz glagole, pridjeve i imenice. – Pisanje suglasnika j u riječima (otklanjanje grešaka ako ih učenici čine) između samoglasnika i-o/o-i. – Pisanje skraćenica – Glasovne i slovne skupine je/je. – Pravan izgovor i pisanje glasova č, ć, dž i đ u umanjenicama i imenicama za označavanje zanimanja. – Pravan izgovor i pisanje glasa h.</p>

	<p style="text-align: center;">JEZIČKA KULTURA</p>	<p>Osnovni oblici usmenog i pismenog izražavanja: Narativni oblici: Prepričavanje i pričanje. Prepričavanje sadržine tekstova, igranih i animiranih filmova, pozorišnih predstava, radijskih i televizijskih emisija za djecu – detaljno (opširno), po zajedničkom i individualnom planu; sažeto prepričavanje na temelju zajedničkog i samostalno sačinjenog plana za prepričavanje. Pričanje o doživljajima i događajima, stvarnim i izmišljenim (naročito u funkciji stvaranja pogodne atmosfere za čitanje i tumačenje teksta). Pričanje prema datoj slici sa cjelovitim događajem po zajedničkom i samostalno sačinjenom planu. Nastavljanje priče na temelju datog početka slikom ili tekstom. Pričanje na temelju datih tematskih riječi. Deskriptivni oblici: Opisivanje lika, pojave, zbivanja u prirodi. Opisivanje lika: vanjska obilježja osobe koja se opisuje (fizički portret), njene osnovne karakterne crte (duhovni profil) i ponašanje u konkretnim životnim okolnostima (postupci, reakcije, govor). Opisivanje pojave i zbivanja u prirodi: kolektivna i samostalna promatranja prirode (šetnja, izleti, posjete, dokumentarni filmovi) na temelju kojih se uvježbava opisivanje uočljivih i zanimljivih pojedinosti koje su međusobno povezane. Samostalno biranje motiva i izdvajanje detalja koji učenika posebno zaokupljaju i potiču na opisivanje – najčešće u pismenom obliku. Uvježbavanje planskog pristupa u opisivanju (zajednički i individualni planovi/podsjetnici za opisivanje). Usmena i pismena vježbanja (realizacija u sklopu osnovnih oblika jezičkog izražavanja) <i>Ortoepske vježbe:</i> uvježbavanje pravilnog izgovora riječi, iskaza, rečenica, poslovice, kraćih tekstova; slušanje zvučnih zapisa, snimanje čitanja, analiza snimka i odgovarajuće vrednovanje. <i>Ortografske vježbe:</i> prepisivanje teksta sa latinice na ćirilicu. Uvježbavanje čitkog i urednog rukopisa, uz primjenu pravopisnih pravila. Prepisivanje teksta sa datim zadatkom. <i>Diktati:</i> sa dopunjavanjem, autodiktat, izborni diktat, kontrolni diktat. <i>Leksičke i semantičke vježbe:</i> osnovno i preneseno/figurativno značenje riječi, građenje riječi – formiranje porodica riječi; iznalaženje sinonima i antonima. <i>Sintakske i stilске vježbe:</i> dopunjavanje iskaza različitim mogućnostima u skladu s ponuđenom govornom situacijom, proširivanje rečenice unošenjem ličnog tona, sažimanje rečenice radi pojačanja njene informativne moći i dr. Intonaciono podešavanje glasa u izgovoru pojedinih rečenica (obavještajne, upitne, uzvične i zapovjedne) ili nekih njihovih dijelova (rečenični naglasak). Uvježbavanje postavke reda riječi prema komunikativnim potrebama u kontekstu. Kazivanje napamet naučenih tekstova. Scensko prikazivanje dramskog i dramatizovanog teksta.</p>
	<p style="text-align: center;">MEDIJSKA KULTURA</p>	<p>– Crno-bijeli film i film u boji; nijemi i zvučni film; igrani film; dokumentarni film. – Dječiji listovi.</p>

Ključni pojmovi sadržaja: književnost, jezik, jezička kultura, medijska kultura.

UPUTSTVO ZA DIDAKTIČKO-METODIČKO OSTVARIVANJE PROGRAMA

Program nastave i učenja Bosanskog jezika zasnovan je na ishodima, odnosno na procesu učenja i učeničkim postignućima. Ishodi predstavljaju opis integrisanih znanja, veština, stavova i vrednosti koje učenik gradi, proširuje i produbljuje kroz sve tri predmetne oblasti.

I. PLANIRANJE NASTAVE I UČENJA

Planiranje nastave i učenja obuhvata kreiranje godišnjeg i operativnih planova, kao i razvijanje priprema za čas/dan/semicu. Godišnji plan sadrži broj časova po oblastima raspoređenih po mjesecima, a u skladu sa školskim kalendarom, planirani fondom časova po oblastima i godišnjim fondom časova.

Program nastave i učenja predmeta Bosanski jezik u trećem razredu osnovne škole čine četiri predmetne oblasti: Književnost, Jezik, Jezička kultura i Medijska kultura. Preporučeni broj časova po predmetnim oblastima je: Književnost – 80 časova, Jezik – 65 časova i Jezička kultura – 5 časova. Sve oblasti se prožimaju i nijedna se ne može izučavati izolovano i bez sadejstva sa drugim oblastima.

Prilikom kreiranja godišnjeg i operativnih planova neophodno je voditi računa o školskom kalendaru i aktivnostima koje prate život škole. Operativni plan sadrži rubriku sa operacionalizovanim ishodima, definisanim nastavnim jedinicama, rubriku za planiranu međupredmetnu povezanost i rubriku za evaluaciju kvaliteta isplaniranog, kao i druge elemente prema procjeni nastavnika. Priprema za čas podrazumijeva definisanje cilja časa, definisanje ishoda u odnosu na cilj časa, planiranje aktivnosti učenika i nastavnika u odnosu na cilj i definisane ishode, planirane načine provjere ostvarenosti ishoda, izbor nastavnih strategija, metoda i postupaka učenja i podučavanja.

Uz godišnji plan, formira se lista raspoređenih tekstova po mjesecima, kao i domaća lektira. Distribucija tekstova po mjesecima, kao i do sada, zasnovana je na grupisanju i povezivanju tekstova prema različitim kriterijumima – priroda i uloga književnog djela; vrste tekstova; svrha tekstova: za čitanje/razumijevanje/prepričavanje/tumačenje; brzina napredovanja učenika; godišnja doba; značajni datumi i praznici; posebnosti učeničkog kolektiva, škole i lokalne zajednice; predmetna i međupredmetna povezanost sadržaja i ishoda; međupredmetne kompetencije, itd. Dakle, korelativnost je omogućena kombinovanjem tekstova u srodne tematsko-motivske celine prema različitim kriterijumima.

Izbor lektire za treći razred je veoma bitan jer učenici treba dalje da ulaze u svet književnosti, da vole da čitaju i da u tome budu motivisani, što se za početak prvenstveno postiže uspjehom u čitanju (otuda u spisku lektire ima dosta kratkih tekstova i dela, ali i dužih u odnosu na drugi razred, a učeniku tematski i stilski vrlo bliskih, da bi se dalje njegovala i istrajnost u čitanju). Sa druge strane, na ovom uzrastu važno je da učenici još više upoznaju tekstove različitih žanrova, kao i djela različita po vremenu nastanka. Tako se sada u lektiri, i u okviru književnoteorijskih pojmova, nalaze tradicionalne vrste (narodna bajka i narodna junačka pjesma).

II. OSTVARIVANJE NASTAVE I UČENJA

U trećem razredu djeca su misaono jača i bogatija iskustvom. To znači da bi trebalo povećati zahtjeve i očekivati rezultate. Na početku godine važno je izvršiti evaluaciju postignuća u prethodnim razredima, te upoznati djecu šta želimo postići iz pojedinih područja. Napisati na nastavni pano šta želimo postići iz pojedinih nastavnih područja. Učenike posebno treba uvoditi u jasnu pojmovnu diferencijaciju. U stvaranju ukupne programske strukture uvažavani su sljedeći elementi: broj nastavnih časova, kriteriji važni za izbor nastavnih sadržaja, međusobna povezanost i prožimanje sadržaja pojedinih područja nastave Bosanskoga jezika, programska struktura ovog nastavnog predmeta u prethodnim razredima i definirani ishodi učenja u pojedinim područjima, zahtjevi ostalih nastavnih predmeta i karakteristike receptivnih mogućnosti učenika trećeg razreda osnovne škole.

Književnost

Analiza književnog teksta bazira se na tekstovima iz čitanke. Pri interpretaciji književnih tekstova treba imati na umu da prava umjetnost ostaje u sferi estetskih osjećanja i nije joj zadatak da direktno i nametljivo poučava, posebno ne da nameće stavove i poruke. Važno je da učenici umjetničke tekstove dožive kao nešto što je snažno i lijepo i što djeluje na osjećanja, misli i na maštu. Susret sa umjetničkim tekstom treba da predstavlja doživljaj ugodnog literarnog iskustva. Djeca u raspravama, razgovorima, suprotstavljenim mišljenjima treba da dođu do adekvatnih zaključaka. U interpretaciji lirске pjesme trebalo bi stvarati atmosferu u kojoj će djeca osjetiti zvučnost, slikovitost i ritam. Poeziju treba predstaviti tako da djeca u njoj uživaju, a ne da robuju šablonima i da smještaju u neke racionalne okvire.

Posebno mjesto u programskim sadržajima je domaća lektira. Kreativnim i fleksibilnim načinom rada prilazimo ovim tekstovima, uvodimo učenike u svijet literature i podstičemo samostalno druženje s knjigom. Važno je da dijete čita, razumije, da izrazi pročitano na njemu svojstven način, te da objasni zašto mu se nešto dopada ili ne dopada. Svako djelo je specifično i traži poseban pristup. Važno je da knjiga ostane u sjećanju, da ostavi traga u doživljajnom smislu, a ne da bude samo na popisu pročitanih knjiga. Izbor iz poezije bosanskohercegovačkih pisaca poticaj je za kreativniji pristup. Dozvolite djeci da čitaju i da izdvajaju pjesme koje se njima posebno dopadaju.

Književni pojmovi

Književne pojmove učenici će upoznavati uz obradu odgovarajućih tekstova i pomoću osvrta na prijedhodno čitalačko iskustvo. Tako će se, na primjer, tijekom obrade neke rodoljubive pjesme, a uz poredbeni osvrt na dvije–tri ranije pročitane pjesme iste vrste, razvijati pojam rodoljubive pjesme i stjecati saznanje o toj lirskoj vrsti. Upoznavanje metafore biće pogodno tek kada su učenici u prethodnom i predteorijskom postupku otkrivali izražajnost izvjesnog broja metaforičkih slika, kad neke od njih već znaju napamet i nose ih kao umjetničke doživljaje. Jezičko-stilskim izražajnim sredstvima prilazi se s doživljajnog stanovišta; polazi se od izazvanih umjetničkih utisaka i estetičke sugestije, pa će se potom istraživati njihova jezično-stilska uvjetovanost.

Jezik (gramatika i pravopis)

U drugom razredu učenici uočavaju jezičke pojave u okviru vježbi slušanja, govorenja, čitanja i pisanja bez njihovog imenovanja, a u trećem razredu nastavlja se kontinuitet i koncentrično proširuju znanja. Znanja se postupno i sistematično usvajaju u skladu sa uzrastom i sposobnostima učenika. Kroz nastavu jezika, učenici se osposobljavaju za pravilnu usmenu i pismenu komunikaciju. Rečenica se poznaje kao sredstvo komunikacije. Vrste riječi: imenice, glagole i pridjeve uvrstiti u okviru rečenice, a ne kao izolovane pojave. U nastavi gramatike koristiti rečenice iz svakodnevnog govorne komunikacije kako bi učenici uočili i primjenjivali pravila. Prilikom obrade nastavnog sadržaja, voditi računa da se polazi od prilagođenog teksta na kome se uočava jezička pojava. U izučavanju gramatike unijeti draž igre putem različitih jezičkih igara. Ilustrirati gramatička pravila i pojave. Upućivati učenike da u svakodnevnoj usmenoj i pismenoj komunikaciji uočavaju jezičke zakonitosti. Prepoznati i primijeniti saznato gradivo u novim okolnostima i primjerima koje navode sami učenici. Ponašanje naučenog kroz vježbanja u školi i domaće zadatke.

Pravopis se savlađuje putem sistematskih vježbanja elementarnih i složenih koje se organiziraju često, raznovrsno i različitim oblicima pisanih vježbi. Pored toga, učenike vrlo rano treba upućivati na služenje pravopisom i pravopisnim rječnikom.

Vježbe za usvajanje i utvrđivanje znanja iz gramatike do razine njegove praktične primjene u novim govornim situacijama, proističe iz programskih zahtjeva, ali su u velikoj mjeri uvjetovane konkretnom situacijom u odjeljenju – govornim odstupanjima od književnog jezika, kolebanjima, pogreškama koje se javljaju u pismenom izražavanju učenika. Stoga se sadržaj vježbanja u nastavi jezika mora određivati na temelju prćenja govora i pisanja učenika. Tako će nastava jezika biti u funkciji osposobljavanja učenika za pravilno komuniciranje savremenim književnim bosanskim jezikom.

U realizaciji sadržaja nastave gramatike i pravopisa oslanjati se na dječije doživljavanje jezika. Na pojmovima raditi u okviru teksta. Tako će učenici lakše diferencirati primjere. Pojmovi se međusobno razlikuju po stepenu apstrakcije. Uvijek su u odnosu međuzavisnosti kako u okviru ovog nastavnog predmeta tako i u ukupnom ljudskom saznanju.

Jezička kultura

Bogaćenje učeničke jezičke kulture jedna je od temeljnih metodičkih obaveza, počev od uočavanja sposobnosti svakog djeteta za govorno komuniciranje, preko različitih vježbi u govoru i pisanju do učeničkog samostalnog izlaganja misli i osjećanja u toku nastave, ali i u svim ostalim životnim okolnostima u školi i van nje, gdje je ispravno jezičko komuniciranje uslov za potpuno sporazumijevanje. Navikavanje na standardni književni jezik u govoru, čitanju i pisanju, osposobljavanje za slobodno prepričavanje, pričanje i opisivanje, raznovrsna usmena i pismena vježbanja u cilju bogaćenja učeničkog rječnika, sigurno ovladavanje rečenicom predstavljaju osnovne nastavne zadatke u ostvarivanju programskih sadržaja iz jezičke kulture.

Prepričavanje raznovrsnih sadržaja predstavlja najjednostavniji način učeničkog jezičkog ispoljavanja u nastavnim okolnostima. Izbor teksta za prepričavanje treba da obuhvati ne samo one iz čitanke, već i iz drugih medijskih oblasti (štampa, pozorište, film, radio, televizija i sl.). Učenike treba blagovremeno motivisati, podsticati i usmjeravati na ovaj vid jezičkog izražavanja.

Pričanje u odnosu na prepričavanje jeste složeniji oblik jezičkog izražavanja učenika, jer je prepričavanje reprodukovanje pročitano, a pričanje predstavlja poseban vid stvaralaštva koji se oslanja na ono što je učenik doživio ili proizveo u svojoj stvaralačkoj mašti.

Opisivanje jeste najsloženiji oblik jezičkog izražavanja na nivou mladih razreda. Ono je manje ili više zastupljeno u svakodnevnom govoru.

Dok je za prepričavanje potreban određeni sadržaj, za pričanje je potreban određeni podsticaj – neko događanje, doživljaj, dotle za opisivanje nisu neophodne neke posebne okolnosti, već se ono upotrebljava kad god se dođe u dodir sa pojavama koje u svakodnevnom jezičkom komuniciranju mogu skrenuti pažnju na sebe.

Usmena i pismena vježbanja, kako im i sam naziv kaže, zamišljena su kao dopuna osnovnim oblicima jezičkog izražavanja, počev od jednostavnog (izgovor glasova i prepisivanje riječi), preko složenijeg (leksičke, semantičke, sintaksičke vježbe, ostale vježbe za savladavanje pravilnog govora i pisanja), do najsloženijeg (domaći pismeni zadaci i njihovo čitanje i svestrano vrednovanje na času). Usmena i pismena vježbanja se ne realizuju na posebnim nastavnim časovima već se planiraju u sklopu osnovnih oblika jezičkog izražavanja (prepričavanje, pričanje, opisivanje) ili odgovarajućih programskih sadržaja ostalih predmetnih područja (čitanje i tumačenje teksta, gramatika i pravopis, osnove čitanja i pisanja). Upravo u tako osmišljenim sa odnosnim postavkama ta vježbanja višestruko utječu na podizanje nivoa učeničke jezičke kulture.

Sadržaj nastave kulture usmenog i pisanog izražavanja direktno je usmjeren ka poboljšanju nivoa opće pismenosti. Posebno je važno raditi na usvršavanju govora i oblikovanju rečenice, izbjegavati ponavljanje i jačati motivaciju za rad na usmenom i pisanom izražavanju. Razvijati osmišljeni, pravilni i jasan govor. Na pojmovima raditi u okviru teksta. Tako će učenici lakše diferencirati primjere.

Medijska kultura

Sadržaji medijske kulture trebalo bi posmatrati u kontekstu sadržaja drugih područja nastave bosanskog jezika i sadržaja drugih nastavnih predmeta, te u kontekstu života. Ima funkciju pravovremenog preveniranja negativnog djelovanja malih i velikih ekrana i postepenog osposobljavanja učenika za selektivni pristup sadržajima filma i televizije. Posebno je važno objasniti učenicima da ono što je moguće u crtanom filmu nije moguće i u stvarnom životu. Nije naglasak na pojmovima i na njihovom definiranju, nego na razumijevanju komunikacije i poruke, odnosno snalaženja u tom obliku komunikacije.

III. PRAĆENJE I VREDNOVANJE NASTAVE I UČENJA

Praćenje napredovanja i ocjenjivanje postignuća učenika je formativno i sumativno i realizuje se u skladu sa *Pravilnikom o ocjenjivanju učenika u osnovnom obrazovanju i vaspitanju*. Ocjenjivanje bi trebalo da bude usmjereno na dobijanje informacija o obrascima mišljenja i uslovima pod kojim učenik može da primjeni znanje stečeno tokom nastave jezičke kulture u svakodnevnoj formalnoj i neformalnoj komunikaciji.

Proces praćenja i vrednovanja jednog učenika treba započeti inicijalnom procjenom nivoa postignuća učenika. Akcenat bi trebalo da bude na učenikovim sposobnostima – na onome što učenik može ili pokušava da učini. Tokom procesa nastave i učenja učitelj kontinuirano i na primjeren način ukazuje učeniku na kvalitet njegovog postignuća tako što će povratna informacija biti dovoljno jasna i informativna, kako bi bila podsticajna za dalje napredovanje učenika. Svaka aktivnost je dobra prilika za procjenu napredovanja i davanje povratne informacije, a učenike treba osposobljavati i ohrabrivati da procjenjuju sopstveni napredak u ostvarivanju ishoda predmeta, kao i napredak drugih učenika.